

Rozhovor s doc. RNDr. Janem Unuckou, Ph.D., vedoucím Oddělení hydrologie v Českém hydrometeorologickém ústavu v Ostravě

Pravidelně píše pro VTEI odborné i informativní články, další příspěvky recenzuje, dva roky měl vlastní rubriku na zadní straně obálky. Miluje přírodu a zvířata, překrásně fotí. Když mě na jaře 2023 poprvé oslovil s nabídkou odborného článku, který pak hned v létě vyšel, poslal mi k medailonku fotku, která se velice lišila – byl na ní muž v maskáčích klečící na zemi v lese, obklopen svými třemi obřími psy. „Příroda je dosud ten silnější hráč“, říká doc. RNDr. Jan Unucka, Ph.D., který teď sedí u stolu naproti mně.

Pane docente, vzpomínáte si ještě na tu fotku?

Jistě, vzpomínám *(zvedne oči k mé nástěnce, kde zmíněná fotografie už tři roky visí)*.

Přiznám se, že už tehdy vznikla moje myšlenka, jak tuto fotku publikovat ve VTEI. Bylo jasné, že do odborného článku ji nedostaneme a k medailonkům mezi autory už teprve ne, takže spolu jednou musíme udělat rozhovor... Vítejte tedy v Praze.

(Směje se.) Děkuji za pozvání.

Také se mi velice líbilo, jak jste mi už v počátcích naší komunikace v květnu 2023 napsal „Hlavně mi neříkejte docente!“ Mohu se zeptat, jak se stane, že člověk „jen tak mimochodem“ získá čtyři vysokoškolské tituly, ale mluví o sobě jako o dělníkovi? Není to až zbytečná skromnost?

Já si myslím, že ne, a doufám, že to není ani falešná skromnost. Kdybych se měl stručně vrátit v historii na začátek, už v dětství mě vždycky fascinovala příroda a k tomu jsem miloval vlaky. Jako kluk jsem tedy neměl ty klasické fáze kosmonaut – hasič – policista – voják, ale jednoznačně převládal strojvedoucí, nebo přírodovědec. Navíc během studií jsem se skutečně brigádně živil v různých dělnických profesích – dělal jsem dlažbu, zedničinu, tesařinu a na pile. Ještě teď sem tam pomohu s tesařinou nebo kamarádovi odjezdím něco nákladěkem. Je to určitá forma relaxu, byť času na to moc nezbyvá. Ale k manuální práci mám respekt, zvláště té kvalifikované.

Co nakonec rozhodlo?

Vlaky mám sice dodnes rád, rád v nich jezdím a mám mezi strojvedoucími i mnoho kamarádů, ale vyhrál přírodovědec. Možná i proto, že literatury o přírodě bylo daleko víc a já byl vždycky velký čtenář. Doma jsem se snažil načíst maximum knih; i rodiče a prarodiče mi je často kupovali. Zároveň tatka ale pracoval na ČHMÚ v Ostravě jako technik povrchových vod, tak jsem neměl ambici jít na hydrologii, protože jsem se po něm nechtěl opičit. A teď se znovu dostávám k tomu dělníkovi – raději jsem nastoupil na elektroprůmyslovku se zaměřením na výpočetní techniku, prostě a jednoduše proto, abych nešel na gymnázium a nemusel jít na vysokou školu.

Tak to na člověka s dvěma doktoráty a docenturou opravdu sedí.:-)

(Směje se.) Nakonec to tak stejně dopadlo – dokončil jsem magisterské studium, potom malý a velký doktorát. Tou dobou už jsem učil na Ostravské univerzitě na přírodovědě a na Báňské na Hornicko-geologické fakultě, a aniž bych to měl nějak v „plánu osobního rozvoje“, skončilo to až habilitací a docenturou na Technické univerzitě na Vysoké škole báňské, zaměřenou na využití geoinformačních systémů a matematických modelů v environmentálních vědách.

Jak jste učil dlouho?

Pokud si dobře vzpomínám, hned po první státnici od roku 2003; na Přírodovědecké fakultě jsem učil hydrologii a nauku o krajině a na Báňské jsem měl cvičení u docenta Grmely, což byl historicky jeden z nejlepších hydrogeologů u nás, navíc zkušený z praxe, takže i pro mě to byla velká škola a dá se říct, že i já jsem se učením učil.

Moje pravidelná a rozvrhovaná výuka na obou fakultách trvala zhruba do roku 2019. Zároveň jsem ale v roce 2014 nastoupil na ČHMÚ a postupně už jsem výuku redukoval – učil jsem většinou v době své dovolené nebo až do večera po práci. Postupně jsem zjistil, že se nedá stihnout všechno, a z univerzitního prostředí jsem potichu vyšuměl.

Nechybějí vám teď studenti a mladí lidé?

Mám to štěstí, že je mám v týmu. Je u nás relativně dost nových absolventů, takže ten „svěží vítr“, jak se říká, mi nechybí. Navíc dosud učím blokově na Matematickém ústavu Slezské univerzity nebo na Přírodovědecké fakultě Univerzity Palackého, tak v kontaktu se studenty stále jsem, ale zdůrazňuji, že jen blokově, vždy na nějaké dané téma, abych mohl stíhat všechny provozní a rozvojové činnosti spojené s ČHMÚ, protože to je teď moje priorita.

Pracovně občas jezdíte i na Přírodovědeckou fakultu do Prahy. Mohu se zeptat, proč po studiích vaše kariéra směřovala právě do Ostravy?

Sice už léta bydlím u Opavy, ale jsem rodák z Ostravy. A jak ta moje studia zpočátku vůbec nebyla plánovaná ani nikam cílená, vzal jsem pak, co bylo po ruce. Na geografii na Ostravské univerzitě tehdy působil profesor Kříž, což byl historicky první ředitel pobočky ČHMÚ v Ostravě a dá se říct, že i její zakladatel. Byl šéfem mého otce a chvíli i mamky, takže tyto vazby se potom přetavily ve studium fyzické geografie na této fakultě.

Vím, že máte hospodářství. Zvolil jste tedy pro život venkov?

Ano, žiju na vesnici kousek od Opavy. Já nejsem moc městský typ, blízkost přírody mi vyhovuje. Už jako kluk jsem miloval vandry do lesa, byl to můj hlavní koníček, který se dal hezky spojit s cestováním vlakem po lokálních a dnes už často opuštěných tratích, a k přírodě tihnu dodnes. Proto jsem chtěl žít někde mimo město, kde mám blízko do přírody, ale zároveň i do práce to není autem tak daleko.

Obr. 1. Doc. RNDr. Jan Unucka, Ph.D., se svými psy – zleva leonberger, pyrenejský mastín a španělský mastín

Může být ta touha jít do lesa, vzít psy a vyrazit do přírody, nějakým únikem od reality, která není vždy úplně pozitivní, i co se týče klimatické změny a prognóz do budoucna?

Určitě. Jednoznačně mi to dává klid. Často slyšíme s manželkou od lidí, když jdeme se psy do lesa, jak je ošklivo nebo že prší, a my stejně ven musíme. K tomu bych dodal: ano, musíme, ale zároveň i chceme. Navíc čím pošmournější a neoblíbenější počasí, tím méně lidí je v lese a je větší šance vidět více zvířat, takže o to lépe to čistí hlavu. A hlavně kontakt se psy, kteří jsou vždycky maximálně ponoření do toho přítomného okamžiku, je občerstvující v jakékoli podobě a v jakoukoli denní či noční dobu. Podle mě je to nejlepší relax – psychicky i fyzicky –, jaký znám.

Vím, že přírodu i velice rád fotíte, koneckonců pro VTEI od vás dostávám pravidelný přísun nádherných fotografií, za což tímto znovu děkuji. Jak to s focením vlastně začalo?

První zrcadlovku mám zhruba od roku 2016, předtím jsem měl Panasonic Lumix, který je však dodnes schopen dělat pro laiky či poloprofesionály slušné snímky. Zpočátku jsem měl období, kdy jsem chtěl zdokumentovat úplně všechno, poznat tu přírodu a přijít všemu na kloub, ale teď už jsem na to rezignoval. Příroda je totiž tak složitý a mnohovýstředný systém, že je to v podstatě jalová ambice. Stačí, když člověk začne ty vazby tušit a vnímat, aby mohl svoji práci dělat lépe, nebo když předá svým studentům, kolegům z oboru či odborné veřejnosti nové informace.

V první fázi má člověk takový hlad po fotografiích, že když se nevrátí z lesa nebo od řeky s nějakou perfektní fotkou, je to pro něj promarněný den, ale ta u mě naštěstí trvala jen krátce. Pak už převládla moje etická zásada: pokud by měla fotka ohrozit například snůšku či mláďata, nebo způsobit dokonce opuštění zvířete či jeho poranění, v žádném případě mi za to nestojí. V poslední době se mi často stává, že techniku naopak odložím a spíš se snažím si daný okamžik vychutnat.

Souvisejí počátky vašeho fotografování s Kozmickými ptačími loukami, kde vypomáháte s údržbou i krmením?

Přesně tak, v Kozmicích vznikaly mé první fotky na zadání, které už byly cílené na vybrané druhy zvířat nebo na tamní divoké koně. S těmi je opravdu těžká manipulace a často je velmi složité dostat se k nim tak blízko, aby se daly nafotit konkrétní markery, jejich zbarvení a podobně. Ale o to je to cennější a velice si vážím fotek, které se povedly.

Kdo vás na Kozmické ptačí louky přivedl?

Vzniklo to úplně náhodou, čímž se dostávám k myšlence, že všechny zásadní věci se dějí náhodou. Byli jsme tam na procházce se psy, jelikož to není moc daleko od mého bydliště, a tamní správce Petr Bláha, s nímž už jsem dnes léta velký kamarád, se se mnou začal zcela spontánně bavit o psech, o přírodě a podobně a zjistili jsme, že máme mnoho společného. Řekl jsem mu, že mě Kozmice zajímají hlavně z hlediska hydrologie, protože ČHMÚ má poblíž vrt. Od té doby se naše společné rozhovory a názorové shody na přírodu přetavily v silné přátelství a já tam Petrovi, kdykoli to jde, rád vypomáhám s divokými koňmi, ale i se skotským náhorním skotem, který tam teď žije.

Jak tato divoká zvířata venku zvládají naše novodobé vlny veder? A co je pro ně vlastně horší – horko a sucho, nebo když je mráz, vše je pod sněhem a oni nemají dostatek potravy?

Jednoznačně sucho a vedro. Kozmické ptačí louky se dají do značné míry vnímat jako laboratoř, protože na jednadsmadesáti hektarech se tam proměňuje řada biotopů a ekosystémů. Jde vlastně o původně rybníční a posléze zemědělskou krajinu, která se navrátila zpátky přírodě, ale ne všude se sukcese dostala do bodu rovnováhy. Hospodaření s vodou je tam na prvním místě, protože na ní jsou závislé nejen různé druhy vodních ptáků, třeba bahňáků, ale i ti divocí koně nebo náhorní skot. Bez vody to zkrátka nejde, takže suché roky a horké periody opravdu nejsou dobré ani pro ně.

Dalším tématem je i otevřený prostor luk versus les. Je tam jasně vidět, že nejen ptáci, ale i všichni kopytníci včetně srnek, které tam žijí, v horku jednoznačně vyhledávají stín a větší vlhko, takže tradiční a tolik oceňovaná mozaikovitost české krajiny je dodnes ideálním modelem současné kulturní krajiny pro volně žijící zvířata, jež mohou svobodně migrovat za vodou.

Oproti tomu zima, na kterou jste se také ptala, je vážně neohrožuje, horší je pouze námraza, když se nedostanou k pastvě.

V poslední době se v médiích objevují zprávy o tom, že některé oblasti naší republiky, třeba jižní Morava nebo Polabí, už jsou na úrovni spíše subtropického pásu, a zdejší horká léta jsou srovnávána s podnebím ostrovů ve Středomoří, například Hvarem. Co to pro nás v budoucnu může znamenat? Bude se tento trend ještě zhoršovat, budou podle odhadů ČHMÚ teploty i nadále růst?

Jak víte, ČHMÚ i váš Výzkumný ústav vodohospodářský spolupracovaly na centru kompetence Perun, kde se testovaly globální scénáře a zjemňovaly se pro prostředí střední Evropy a České republiky. Existují i různé další scénáře,

Obr. 2. Exmoorský kůň v zimě, Kozmické ptačí louky

kde na počátku stojí socioekonomické záležitosti, technologie a populační růst, které indukují množství emisí a podobně. Myslím, že i z oficiálních závěrů, které prezentuje třeba kolega Radim Tolasz, vyplývá, že žádná selanka nás v příštích letech nečeká. Když se naplní nějaký střední scénář, nikoli ten nejhorší, můžeme za to být relativně rádi.

Pokud se oprostím od počítačových simulací a vezmu to jakoby procházkou v krajině, je aridizace zjevná. Nejenže se rozšiřují xerothermní společenstva, ale i každý zahrádkář už dnes ví, že když poseče zahradu hodně nakrátko, je trávník spálený a bez závlivky se tam nic zeleného nekoná, o květinách či bylinkách ani nemluvě. A když to srovnám z mého profesního hlediska hydrologa, jsou zjevné dvě věci. Zvyšuje se extremita – dá se říct, že úhrn srážek za rok se rapidně nezměnil, ale samozřejmě se mění genetické typy srážek a jejich rozložení v roce. Ubývá tu zimních srážek, ve středních a nízkých polohách markantně, takže ten v učebnicích kdysi demonstrováný oderský typ povodní, kdy jarní tání způsobuje jarní záplavy, už prakticky odezněl. Tou druhou věcí je, že se zároveň zvyšuje frekvence bouřkových situací a konvektivních srážek – srážka padá do krajiny, teče často mimo vodoteče, infiltrace a perkolace se de facto neodehrávají, tudíž třeba od zničující povodně po sucho uplyne jen pár hodin nebo maximálně dní. Mám-li zmínit praktické zkušenosti techniků, tak v době, kdy můj táta s kolegy proměřovali nějaké profily, museli je samozřejmě měřit z mostu, zatímco my je dnes procházíme v gumácích. Průtoky dlouhodobě klesají.

Jaký vliv má v tomto kontextu mínění některých kritiků či odmítačů klimatické změny, často podporované i projevy v médiích? Jak to vnímají odborníci, jako jste vy?

Upřímně, já se vždycky snažil netahat si politiku do svého soukromého ani pracovního života. Navíc věci vytržené z kontextu mohou být strašně nebezpečné. Každopádně ať už bylo na toto téma řečeno cokoli a bylo to míněno jakkoli, není to příliš vhodné. Tady je přesně vidět to zásadní úskalí – zatímco odborník většinou přiznává určitou míru nejistoty všech dat, scénářů a prognóz, takže pro povrchní pohled řadového člověka sedícího třeba v hospodě u televize může vypadat jako „bambula“, který ani pořádně neví, co mluví, tak ty politicky rázně proklamované závěry s rozhodností a sebejistotou posilují vizuální masáž, že jde o člověka, jenž má naprosto jasno. To je za mě asi ten nejnebezpečnější moment takových diskuzí. Domnívám se, že lidé všech profesí, politiky

nevýjímaje, by měli vnímat společný cíl, kterým je přece rozumné fungování civilizace a přežití *Homo sapiens* na této planetě, a tomu by měli podříditi osobní vášně nebo snahy o vlastní zviditelnění.

Před dvěma lety jste s kolegy měřil průtoky a geodeticky zaměřoval stopy hladiny povodně na Jesenicku ze září 2024. Můžete porovnat, co se oproti minulosti v tomto oboru nejvíce změnilo, tedy co už dnes umíme změřit a jaké závěry z toho vyvodit, v čem nám pomáhají matematické modely?

V této souvislosti se mi vybavilo přísloví, které se, myslím, objevilo i v jedné z Cílkových knížek, a to „za sucha myslí na povodeň a naopak“. Znamená to, že hydrologické extrémy jsou sucho a povodeň, ale jsou to de facto dvě strany jedné mince, spojené nádoby.

Myslím si, že nové technologie nám neuvěřitelným způsobem pomáhají zrychlit i zkvalitnit pořizování primárních dat v terénu, což znamená měření během povodní. Samozřejmě je to limitováno tím, jestli se k dané řece vůbec umíme dostat a zda jsme schopni to změřit, aniž by se riskovalo zdraví a životy pracovníků, kteří se v terénu pohybují. To je někdy ta nejtěžší část. A to teď nemluvím ani o stanicích, ani o profilech, protože některé stanice na území naší pobočky po těchto povodních úplně zmizely z mapy České republiky.

Když srovnám současná měření sonarem, jenž umí zpracovávat akustické informace, s vtulí, která se spouštěla z mostu ze závěsu, jsme už kvalitativně i kvantitativně úplně jinde. Sonar má také své limity, ale za dobrých podmínek umí hned vykreslit měrný profil a zároveň rychlostní pole a vyhodnotit průtok, takže pro případné dotazy starostů máme okamžitě připravené informace už na tom břehu či mostě. Druhým přínosem je možnost digitálního zpracování a konverze pomocí matematických modelů a geoinformačních systémů.

Z povodňové zprávy, která tehdy vznikla a je ke stažení na stránkách Ministerstva životního prostředí, mimo jiné vyplývá, že bez pomoci matematických modelů by se některé profily a úseky ohledně velikosti povodně vůbec nedaly změřit. V učebnicích hydrologie se většinou uvádí rychlost vody za přirozené povodně mezi čtyřmi a čtyřmi a půl metry za sekundu; my jsme s kolegy vcelku běžně měřili šest metrů za sekundu.

Dá se po těchto hrůzách v roce 2024 vůbec hovořit o něčem pozitivním, třeba o poučení pro příště?

Vždycky se snažím hledat něco pozitivního. Například jsme začali ve větší míře využívat data dálkového průzkumu Země, která spolu s naším terénním měřením sloužila ke kalibraci hydraulických modelů na vyhodnocení kulminačních průtoků a rozsahu povodní. Kdybych to měl srovnat s poslední takto katastrofickou povodní na Moravě a ve Slezsku v roce 1997, tehdy byly tyto technologie teprve v plenkách a nebyla k tomu ani adekvátní data. Nicméně příroda je dosud ten silnější hráč, s ním hrajeme tuto hru.

Nemáte někdy obavy, že by současné trendy odmítačů či popíračů klimatické změny mohly vést až k reálnému nebezpečí, například kvůli podcenění síly a rizika povodně?

Samozřejmě. Bohužel je to i má zkušenost. Před povodní v roce 2024 se velice shodovaly modely hydrologů i meteorologů, takže narůstala jistota, že se blíží skutečně katastrofální povodeň, která bude mít magnitudu či parametry povodně z roku 1997. Přesto jsem od zhruba třiceti až čtyřiceti procent lidí slyšel odmítavou reakci, že „něco takového se přece nemůže opakovat“. To byl pro mě naprosto nepochopitelný moment. Když jsem se pak po povodních setkal s hasiči a důstojníky Policie České republiky a ti vyprávěli, jak tyto nešťastníky, kteří při vyhlášení evakuace odmítli opustit své domovy, sundávali pomocí helikoptér ze stromů a střech a že to byl boj o vteřiny a o holý život, nebylo to opravdu nic hezkého. Proto bych chtěl znovu apelovat na všechny občany, aby

Obr. 3. Se spolužákem a kolegou Dr. Martinem Adamcem při měření na Kobylím potoce u Karlovic

rizika při predikci povodní nikdy nebrali na lehkou váhu. Navíc si troufám tvrdit, že extremita povodní se bude spíš zvyšovat než snižovat.

Dá se říct, že od povodní v roce 1997 a 2002 se zlepšila informovanost obyvatel? Pomáhají vám modely i při těch predikcích?

Určitě, systémy jsou sofistikovanější a hlavně funguje daleko rychleji a efektivněji distribuce výstražných informací. Chápu, že pro běžného občana je někdy informací až příliš a že se laik může v tom komunikačním šumu občas ztratit. Každopádně dostupnost informací, rychlost výpočtů a produkce předpovědí, ať už jde o srážkoodtokové modely, když se odhadují kulminační průtoky, nebo o meteorologické modely, které řeší, kde spadne to největší srážek, je u nás na technologické špičce a kdokoli má šanci se k nim dostat.

Nyní nakousnu oblíbené české téma: pomohly by v naší situaci přehrady a velké vodní nádrže?

Začnu trochu zešíroka. Primární východisko je podle mě to, že žijeme v kulturní krajině. To znamená, že ať se nám to líbí, nebo ne, člověk je kromě nějakých vandrů nebo dovolených zvyklý využívat technologické vymoženosti. I výroba automobilů, počítačů nebo mobilů samozřejmě spotřebovává vodu, navíc náš běžný denní život z hlediska potravních či hygienických nároků znamená určitou sumu vody, kterou běžný člověk ve městě i na vesnici spotřebuje. Takže když někdo striktně volá po zrušení nějakých technických protipovodňových nebo vodohospodářských opatření a chtěl by návrat k přírodě, podle mě už je to nedosažitelné. Tím chci říct, že bez vodních nádrží už to v dnešní době nejde, ať už z hlediska protipovodňové ochrany, nebo z hlediska energetiky,

vodárenského zásobování domácností, průmyslu a podobně. Tlak na spotřebu vody a určitý komfort je značný.

Každopádně když už jsou vodní nádrže stavěny, měly by být co nejefektivnější, ať už se to týká návrhu a kapacity nádrží, nebo jejich provozních parametrů, tedy co je například prioritou, jestli je tam primárně energetická část, jako je to v případě Dlouhých Strání, nebo zda je to víceúčelové vodní dílo, které zásobuje vodárensky a má i protipovodňový účinek.

Když zhruba před třemi lety na této židli seděl pan profesor Pavel Pech z Fakulty životního prostředí na České zemědělské univerzitě v Praze, ptala jsem se ho mimo jiné na stavbu velkých nádrží a přehrad v České republice, na Nové Heřminovy i na důvod, proč – laicky řečeno – u nás všechno tak strašně dlouho trvá. Přehrada v Nových Heřminovech se prý začala plánovat již po záplavách v roce 1997.

Vleklé je to určitě i proto, že se u nás stále mění politické garnitury a s nimi i jejich priority a proklamované cíle. Jinak tady bych si vás dovolil v jedné věci opravit, ale to jste skutečně nemohla vědět. Jestli si vzpomínáte, jak jsme dávali dohromady článek našeho týmu o rekonstrukci historické povodně z roku 1903 v povodí Opavy...

... Jistě, to je nedávno (příspěvek doc. Unucky a kol. vyšel ve VTEI v červnu letošního roku; poznámka autorky).

... Tak na něm jsem začal intenzivně spolupracovat s paní doktorkou Irenou Moravcovou ze Zemského muzea v Opavě a zjistili jsme, že první návrhy na stavbu přehrady v Nových Heřminovech jsou zhruba z těchto let.

Takže ve skutečnosti je to už víc než sto dvacet let?

Ano (*směje se*). Už po katastrofální povodni roku 1903 se objevuje v materiálech složené komise Pruska a Rakousko-Uherska sdělení, že lokalita v údolí Opavy je vhodná k výstavbě vodního díla, byly zaměřeny příčné profily i podélný profil, a dokonce padly první návrhy na základní parametry hrázního tělesa. Takže vlastně povodeň v roce 1997 jen obnovila myšlenku, která mezitím zapadla.

Samozřejmě důležitý aspekt z mého pohledu je i způsob, jak je to prezentováno. Jakékoli protipovodňové opatření má své limity – ať už biotechnické a přírodě blízké, nebo vodohospodářské. A je fér si říct, že každé vodní dílo má svůj konečný objem a počáteční hladinu. Kámen úrazu ve vleklých diskuzích mezi příznivci a odpůrci stavby přehrady je právě ten objemový limit.

Pojďme se ještě vrátit k tomu opačnému extrému, kterým je sucho. Hrozí nám reálně nedostatek vody, respektive nedostatek pitné vody pro všechny občany?

Já si myslím, že už několikrát nastal, koneckonců i proto vznikly na národní úrovni krajské plány pro zvládnutí sucha, které jsou ale v rámci implementace do reálné praxe ještě v plenkách a na územních samosprávách není s praktickou implementací zatím dostatek zkušeností. Nicméně existují a krajské úřady je mají k dispozici. Podle mě k nám byla příroda ve středoevropském prostoru stále dost milostivá a nedostali jsme se až do takového extrému, kdy by musela nastat nejtvrďší opatření. Ale nějaká regulační opatření v letech 2017 až 2019 už u nás platila.

Samozřejmě při srovnání se zbytkem světa by bylo hloupé smést problém případného nedostatku pitné vody ze stolu s tím, že nás se netýká. Pití vody je fyziologická potřeba a bez ní nepřežijeme. Ostatně historie nás o tom přesvědčuje už od pradávna, že nedostatek vody a potravy mohl vést až ke kolapsu některých civilizací.

S historií jste mi teď nahrál k další otázce. Dá se říct, že kdyby se u jednoho stolu sešel meteorolog, hydrolog a například historik z nějakého archivu, že by si měli o čem povídat, že by našli jakýsi průsečík své práce? Navíc u povodní jste zmiňoval i policii a hasiče, je to tedy o součinnosti všech těchto lidí?

Určitě ano, je k tomu i vůle, dokonce máme mezi sebou přátelské vazby a vztahy, takže spolupráce funguje velice dobře. To se mi vlastně na hydrologii líbí nejvíc – je na rozhraní přírodních a technických věd, a navíc těmi historickými povodněmi má přesah do společenských a historických věd, takže nabízí i romantický pohled na dřívější krajinu Čech, Moravy a Slezska.

A my to pak uplatňujeme prakticky. Například jsme s ČHMÚ pravidelnými účastníky akce *Vodní mlýny*, kterou pořádá Městské muzeum v Ústí nad Orlicí a jeho ředitel doktor Radim Urbánek. Už několikrát jsem se ptal Radima při našich prezentacích, jestli není naše účast na akci jaksi vyčpělá, ale jeho reakce je vždy taková, že my přinášíme jiný pohled, který historici nemají. A naopak, když jsem zmínil doktorku Moravcovou, já bych byl tehdy v archivu úplně zavalený stohy složek na stole a bez jejího vhledu bych vůbec nevěděl, kde začít a co si první fotit. Oni mají své řemeslo vstřebané a právě ten průnik s námi přírodovědci a hydrology vytváří přidanou hodnotu jednak historické zkušenosti a znalosti krajiny našich předků, když to řeknu okřídleně, a jednak odkazu pro současnost, třeba jakým způsobem pracovat lépe s vodou v krajině v dnešních dnech. Myslím si, že to by samotní hydrologové bez historiků a archivářů dohromady nedali.

Obr. 4. Měření na experimentálním povodí VÚLHM a ČHMÚ Slučí potok pod Rejvízem

Máte nějaké oblíbené místo? Při vašich častých výjezdech do terénu jich bude v Čechách, na Moravě i ve Slezsku jistě více...

Od hydrologa se určitě čeká, že řekne...

„Miluji vodu...“

Přesně (směje se). Řeky mám opravdu rád a snažím se u nich pobývat i soukromě, kdy se mohu oprostit od odborné práce a vnímat je jen jako hezká místa. V naší republice mám oblíbená tři povodí. Je to jednoznačně Křinice v Českém Švýcarsku, dále Březná u Štítů a Hoštejna – údolí Březné je za mě jedno z nejkrásnějších, co znám – a pak Černá Opava, respektive povodí a přítoky Opavy, kde je Rejvíz a rozhraní Hrubého a Nízkého Jeseníku.

A když to vezmu čistě sám za sebe, jedno z mých nejoblíbenějších míst jsou Jakartovice, kam jsem jezdil už jako kluk na vandry. Je to velice romantická krajina bývalých břidlicových dolů a zatopených štol, k níž mě váže mnoho vzpomínek, a navíc je zajímavá i v rámci živé přírody. Zcela běžně se tam vyskytuje například výr velký, jenž v Nízkém Jeseníku jinak skoro nežije, nebo naše nejmenší sova kulíšek nejmenší, kterou se mi párkrát povedlo i nafotit. Naštěstí není moc plachá, spíš drzá.:-) Takže to jsou moje srdcová místa, kam se vždycky rád vracím.

Dovoluje vám to práce?

Někdy méně, někdy více. Bohužel spíš méně. Ale jakmile to jde, snažím se trávit všechen volný čas v přírodě. Přiznám se, že jako Ostravák jsem ještě nikdy nebyl v nákupním centru Karolina.

Chápu. Takže spíš úniky do lesa a vaši psi...

Ano. Zvířata jsou pro mě vždy připomínkou toho, že člověk má ve své nadutosti pořád pocit, že je pán tvorstva, a to jen proto, že zvířata neznají artikulovanou řeč. To ale neznamená, že neumějí některé věci lépe než my. Často je to na úrovni jemných vibrací, které jdou za hranice lidského vnímání. Víím, že některé typy psů, koček a ptáků, ale i dalších zvířat, která jsem měl možnost víc poznat, jsou k tomu uzpůsobeny daleko víc než člověk.

Na psech obecně nejvíc miluji jejich přímočarost a průchod emocí. Měli bychom si více užívat takových okamžiků a vážit si každého dne, kdy jsme s nimi. Já jsem po přestěhování na venkov skončil – zase úplně náhodou – u chovu pasteveckých plemen psů, tak vždycky říkám, že já jsem neučil je, ale že oni učili mě, protože to je úplně jiný typ psů. Ti se nedají donutit k poslušnosti drilem, s nimi je to opravdu o partnerství. A o to je to potom cennější a pro mě krásnější.

Obr. 5. Jeřáb popelavý po přeletu na Kozmické ptačí louky

Pane docente, přeji vám tedy nejen pevné zdraví a mnoho úspěchů v práci, ale také spoustu krásných chvil v přírodě s vašimi psími partáky. Děkuji, že jste si udělal čas vydat se do Prahy a poskytnout mi rozhovor pro VTEI. Zároveň chci ještě jednou poděkovat za všechny vaše fotografie z přírody i za skvělou spolupráci, která bude, jak doufám, i nadále pokračovat.

Mgr. Zuzana Řehořová

Doc. RNDr. Jan Unucka, Ph.D.

Doc. RNDr. Jan Unucka, Ph.D., se narodil 20. ledna 1977 v Ostravě. Po středoškolském studiu elektrotechniky a informatiky vystudoval obory Fyzická geografie a geoekologie a Environmentální geografie na Přírodovědecké fakultě Ostravské univerzity v magisterském a následně doktorském studijním programu. Poté se habilitoval na Vysoké škole báňské – Technické univerzitě v Ostravě (VŠB-TUO) v oboru Geoinformatika. Po studiu nastoupil jako hydrolog-prognostik na Regionální předpovědní pracoviště ČHMÚ Ostrava, zároveň začal učit na VŠB-TUO, Přírodovědecké fakultě Ostravské univerzity a dalších. Po období výuky na univerzitách v ČR i zahraničí a působení ve výzkumném centru IT4Innovations se vrátil na ČHMÚ, kde je nyní vedoucím Oddělení hydrologie. Profesně se věnuje hydrologii, environmentálnímu modelování, lesnické hydrologii a významu historických a zaniklých vodních děl v tehdejší i dnešní krajině. Je členem několika oborových komisí, autorem odborných publikací, studií i softwaru pro podporu hydrologického a environmentálního modelování. Podílel se a podílí na řešení výzkumných projektů a také na provozu experimentálních povodí v Beskydech, Jeseníkách a Orlických horách ve spolupráci s Výzkumným ústavem lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i. Mezi hlavní koníčky patří příroda a její fotografování, hudba a pastevecká plemena psů.

